משך חכמה

פרשת ויצא פסקא א - ו

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' י תשפ"ז טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

להורדת כל המשך חכמה עם בינת החכמה חינם לחץ כאן

פרשת יציאת יעקב מארץ ישראל ובואו לחרן

בראשית כח, י – כט, יד

פסקאות: א - ו

❖❖❖❖

[א]

(כח, י) וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה:

מדוע כאן כתוב "וילך חרנה", ולהלן "וישא רגליו כו' ארצה בני קדם"

(כח, י) וילך חרנה. פירוש[1], שהיה גר, ולא היה לו שום מבטה פרטית תכליתית, רק לילך חרנה למשפחת אביו ואחי אמו, אשר המה יעזרוהו ויסעדוהו, אבל כשהבטיחו השם יתברך (פסוק טו) ושמרתיך בכל אשר תלך, שוב לא השקיף על חרן בפרט, ולא היה תקותו על משפחתו ואחי אמו רק וילך ארצה בני קדם (פסוק כט), שהלך לכל מקום שיזמין לפניו, הכל בהשקפה חדא, כי בכל מקום ישמרהו השם, ואלקים יהיה עמדו, והבן[2].

❖❖❖❖

[ב]

(כח, יג) וְהִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו וַיֹּאמַר אֲנִי ה' אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אָבִיךָ וֵאלֹהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֶךָ:

מדוע באברהם כתיב אביך ולא ביצחק

(כח, יג) אני ה' אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק. יתכן[3], על פי מה

פרשת יציאת יעקב מארץ ישראל ובואו לחרן

בראשית כח, י – כט, יד

פסקאות: א - ו

[1] [א] על הפסוק (בראשית כח, י) "וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה", יש לדקדק: א. מדוע כתיב וילך חרנה, די לכתוב ויצא יעקב מבאר שבע לחרן, ומהו "וילך חרנה". ב. מהו שינוי לשון הכתוב, דכאן כתוב וילך חרנה, ולהלן כתוב (כט, א) וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו וַיֵּלֶךְ אַרְצָה "בְּנֵי קֶדֶם". ג. מהו לשון "וישא רגליו".

ונראה, דלפני שה' הבטיחו שישמור עליו, היה בארץ כנען גר, ללא משפחה, לכן לא היה לו מבט פרטי תכליתי לעצמו, אלא היה זקוק לסיוע של בני משפחתו, לכן כונתו היתה ללכת רק לבני משפחתו לחרן שיעזרו לו, לפיכך מדקדק הכתוב, שלא היה די ליעקב שיצא מבאר שבע לקיים מצוות אביו, אלא תכלית הליכתו היתה "ללכת לחרן" שיעזרוהו משפחתו שם, לכן דקדק הכתוב "וילך חרנה" שהיתה לו התכלית ההליכה לחרן.

ולאחר שהבטיח לו ה' (פסוק טו) "וְהִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ וּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ וַהֲשִׁבֹתִיךָ אֶל הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֶזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָךְ", לא היתה כונתו ללכת בפרט לחרן לבני משפחתו שיעזרוהו, אלא כונתו היתה ללכת לכל מקום שיזמין לו ה'. לכן לאחר ההבטחה כתוב וַיֵּלֶךְ אַרְצָה "בְּנֵי קֶדֶם".

ולכן כתוב "וישא רגליו", שבתחלה הלך לחרן בדרכים המוליכות לחרן, אבל עכשיו שאמר לו ה' "בכל אשר תלך", לא הלך בדרכים של חרן דוקא, אלא לכל אשר יקחוהו רגליו, שהכל שוה שה' עמו, ולהיכן שיזמין לו ה' יגיע. וזהו "והבן", שיש שינוי בכיוון ההליכה של יעקב.

[2] **תמצית דבריו: לפני שה' הבטיחו שישמור עליו בכל אשר ילך, מטרת הליכתו היתה לחרן, שיעזרוהו בני משפחתו, לכן כתוב "וילך חרנה", ולאחר שהבטיחו שישמור עליו בכל אשר ילך, "וישא רגליו" לכל אשר ילך, לאו דוקא לחרן, אלא ארצה בני קדם.**

[ב]

[3] [ב] (בראשית כח, יג) "וְהִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו וַיֹּאמַר אֲנִי ה' אֱלֹהֵי **אַבְרָהָם אָבִיךָ וֵאלֹהֵי יִצְחָק** הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֶךָ", יש לדקדק: א. מדוע אמר לו ה' שאברהם הוא אביך, וביצחק - שהיה אביו ממש ולא זקנו - לא כתיב אביך. ב. מדוע כשחזר יעקב אמר (לב, י) "וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֱלֹהֵי אָבִי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי **אָבִי יִצְחָק**". הנה אמר כאן על אביו אבי. ונראה, דיצחק לא היה אביו המיוחד ליעקב, כי היה גם אביו של עשיו, שעשיו היה מתייחס לאביו יצחק כמו יעקב, אבל לגבי אברהם היה רק יעקב מתייחס אליו, ובן בנו הוא כבנו לכן כתוב "אברהם אביך", אבל עשיו לא היה מתייחס אל אברהם, לכן היה אברהם מיוחד ליעקב.

משך חכמה

פרשת ויצא פסקא א - ו

מאת הגה״ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק״ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס׳ י תשפ״ז טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

שהביא המהרי״ט בשניות אורח חיים סימן ו׳, דזרע אברהם לא מיקרי עשו וזרע יצחק מיקרי, משום דביצחק יקרא לך זרע (כא, יב), נאמר לאברהם, ביצחק, ולא כל יצחק (נדרים לא, א). [וכבר הבאתי לעיל פרשת וירא (פיסקא לח) דמאגדה דשבת פרק הבונה (קד, א) ז״ץ ח״ק הללו זרעו של יצחק, מוכח דעשו אינו זרע יצחק, עיין שם, אך לשיטת הרי״ט, משום שבניו של עשו הם מכותית, שולד כמותה אתי שפיר, ודו״ק]. ולכך מדויק שפיר אלקי אברהם אביך, וביצחק לא הזכיר אביך, מפני שהוא אבי עשו גם כן, ולכן מסיים אשר דברתי לך, ועיין רש״י משום דביצחק כו׳. או משום שיצא מארץ ישראל ואינו מכבדו, אשר נענש על זה במכירת יוסף (מגילה יז, א), ועשו מכבדו לא הזכיר אביך, ולכך בוישלח (לב, י) קאמר יעקב אלקי כו׳ אבי יצחק, משום שחזר לארץ ישראל ללכת אל אביו. והזוהר הקדוש (ויצא קנ, א) מתרץ באופן אחר, עיין שם, ודו״ק[4].

❖❖❖❖

[ג]

(טו) וְהִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ וּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ וַהֲשִׁבֹתִיךָ אֶל הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֶזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָךְ:

מדוע כתוב ״להאדמה הזאת״, ולא כתוב ׳לארץ הזאת׳

והטעם בזה, דה׳ אמר לאברהם (בראשית כא, יב) ״כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע״, ואמרו חז״ל (נדרים לא, א) שהנודר מזרע אברהם אסור בישראל ומותר בעובדי כוכבים, שאף על פי שבני ישמעאל הם זרע אברהם, מכל מקום, כיון שאמר ה׳ לאברהם שביצחק יקרא לך זרע, הוציא את בני ישמעאל מזרע אברהם. ואף על פי שבני עשיו הם בני יצחק, מכל מקום גם בהם מותר, דדרשו חז״ל (שם) ״ביצחק״ יקרא לך זרע, ולא כל יצחק, דהיינו רק מקצת מיצחק דהיינו יעקב הוא זרע אברהם, ולא עשיו, לכן הנודר מזרע אברהם מותר בבני עשיו, כי אינם זרע אברהם.

וכיון שנתבאר שבני עשיו אינם בני אברהם, לכאורה גם אינם בני יצחק, אבל המהרי״ט בשניות, היינו שו״ת חלק ב סימן ו, כתב שעשיו נקרא זרע יצחק ואינו נקרא זרע אברהם, והטעם בזה, דדוקא לאברהם נאמר שביצחק יקרא לך זרע ולא כל יצחק, אבל ליצחק עצמו לא נאמר זאת, לכן עשיו מתייחס ליצחק אבל אינו מתייחס לאברהם.

ובאמת לכאורה יש להקשות על דברי המהרי״ט, דבשבת (קד, א) איתא ״ז״ץ ח״ק - הללו זרעו של יצחק״, מבואר שבני עשיו אינם זרעו של יצחק. ויש לישב שיטת המהרי״ט, דדוקא עשיו עצמו הוא מזרע יצחק, אבל זרעו של עשיו דהיינו בניו אינם מזרע יצחק, כיון שעשיו נשא כותית וולדה כמותה, לכן, אף על פי שעשיו עצמו מתייחס ליצחק, זרעו אינו מתייחס ליצחק, כך נראה ליישב שיטת המהרי״ט. [א. ה. ודבריו צריכים עיון, דהרי המהרי״ט איירי בנוסח התפלה שבראש השנה ״ועקידת יצחק לזרע יעקב היום ברחמים תזכור״, ואם זרע עשיו אינו מתייחס ליצחק, אין צורך לומר לזרע יעקב, דבלאו הכי זרע עשיו אינו מתייחס אחריו, אלא שמע מינא דלמהרי״ט זרע עשיו מתייחס ליצחק, וצ״ע].

מכל מקום מבואר בשיטת המהרי״ט, דעשיו מזרע יצחק ולא מזרע אברהם, אם כן יעקב היה מתייחס לבדו לאברהם ולא לבדו ליצחק, ובזה מבואר מדוע ה׳ אמר ליעקב ״אלוקי אברהם אביך״, כי אברהם הוא אביו המיוחד לו ובני בנים כבנים, ולא יצחק, כי יצחק היה גם אביו של עשיו, אבל אברהם היה אבי אביו בלבד. אבל כשחזר אמר ״וֵאלֹהֵי אָבִי יִצְחָק״, כיון שבא לבקש מה׳, ביקש גם בזכות יצחק אביו, אפילו שאינו מיוחד לו, מה שאין כן כשה׳ דיבר אליו, רצה לומר לו כי הברכות של אברהם יבואו עליו בלבד, כי רק הוא זרע של אברהם, ולכן אמר בפסוק טו ״כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָךְ״. ופרש״י ״דברתי לך - לצרכך ועליך, מה שהבטחתי לאברהם על זרעו, לך הבטחתיו ולא לעשו, שלא אמרתי לו כי יצחק יקרא לך זרע, אלא כי ביצחק, ולא כל יצחק״. ומיושב הכל בסייעתא דשמיא.

עוד יש ליישב מדוע אמר לו ״אלוקי אברהם אביך״ ועל יצחק לא אמר לו אביו, מפני שעזב את אביו ולא כבדו, לא אמר לו ה׳ כי יצחק הוא אביו, והרי נענש על זה במכירת יוסף (מגילה יז, א), שמע מינא שלא עשה כהוגן, וכיון שעשיו כן כבדו לכן לא אמר לו יצחק אביך. אבל כשחזר מחרן אמר אבי, כדכתיב (בראשית לב, י) ״וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֱלֹהֵי אָבִי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי אָבִי יִצְחָק״, כי חזר לכבדו. ובזוהר (ויצא קנ, א) מתרץ באופן אחר בדרך סוד.

[4] **תמצית דבריו: הטעם שאמר ה׳ ליעקב ״אלוקי אברהם אביך״, ועל יצחק לא אמר אביך, כיון שעשיו לא היה מתייחס לאברהם, וכן לא ישמעאל, לפיכך היה רק יעקב בלבד מתייחס לאברהם, לכן היה נקרא אברהם אביו המיוחד של יעקב, דבני בנים כבנים, אבל עשיו כן היה מתייחס ליצחק, לכן לא היה יצחק אביו בלבד של יעקב. עוד יש לומר, כיון שעזבו ולא כיבדו כעשיו, לכן לא קרא לו אביו.**

[ג]

משך חכמה

פרשת ויצא פסקא א - ו

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' י תשפ"ז טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

אל האדמה הזאת. אמר[5] אדמה ולא ארץ, לרמז שישוב כשהוא מת ממצרים להאדמה הזאת[6].

❖❖❖❖

[ד]

(כח, טז-יז) - (טז) וַיִּיקַץ יַעֲקֹב מִשְּׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אָכֵן יֵשׁ ה' בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדָעְתִּי: (יז) וַיִּירָא וַיֹּאמַר מַה נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמָיִם:

ביאור אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי

(כח, טז) אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. הענין[7] מבואר עם הפסוק (שמות ו, ב) וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל ש-ד-י ושמי ה' לא נודעתי להם, ועיין רש"י ומדרש. לכן בכל הספר לא תמצא אני ה', רק (יז, א) אני אל ש-ד-י, רק אחרי יציאת מצרים שכבר נתקיימה הגזירה של ועבדום וענו אותם, התחיל להיראות בשם הויה, וזה שאמר בפרשת לך לך (טו, ז) אני ה' אשר הוצאתיך וכו', ומיד אמר במה אדע ונגזר השעבוד הקשה, ונפסק עבור זה ההתגלות בשם ה' רק בשם ש-ד-י [עיין נדרים לב א שבזה חטא בשאלת במה אדע ונגזר השעבוד, עיין שם], לכן לא מסר אברהם ליצחק רק שם ש-ד-י, והורהו על דרכי השם בהוראת שם ש-ד-י. וכן ביצחק כתוב (בראשית כו, כד) אני אלקי אברהם, ולא כתוב הויה, וכן (בראשית כז, כח) ויתן לך אלקים ואל ש-ד-י יברך אותך, אבל יעקב במחזה אמר אליו אני ה' אלקי וכו' [דבמחזה שתא דרגי וכו' בזוהר הקדוש, עיין שם] וזה שאמר וייקץ יעקב וכו' ויאמר אכן יש ה', ואנכי לא ידעתי מידה זו מאבותי, ולא הורו לי דרכי השם בזה השם הנורא, וזה

---

[5] [ג] (בראשית כח, טו) "וְהִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ וּשְׁמַרְתִּיךְ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ וַהֲשִׁבֹתִיךְ אֶל **הָאֲדָמָה** הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָךְ". ויש לדקדק, דארץ משמעו מקום ישוב, ואדמה הוא לשון עפר, כדכתיב (בראשית ג, יט) "בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם עַד שׁוּבְךָ אֶל הָאֲדָמָה", ועוד הרבה מאוד במקרא, אם כן מדוע כתוב לשון אדמה.

ונראה, שרמז ה' ליעקב, שישיבו לאחר מותו אל האדמה הזאת, ולא יקבר במצרים, כי ידע שיהיה גר במצרים וימות שם, כמו שאמר ה' לאברהם בברית בין הבתרים (טו, יג), וכן היה כדכתיב להלן (נ, יג) "וַיִּשְׂאוּ אֹתוֹ בָּנָיו אַרְצָה כְּנַעַן וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בִּמְעָרַת שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם אֶת הַשָּׂדֶה לַאֲחֻזַּת קֶבֶר מֵאֵת עֶפְרֹן הַחִתִּי עַל פְּנֵי מַמְרֵא".

[6] **תמצית דבריו: הטעם שכתוב "אל האדמה" ולא כתוב אל הארץ, שרמז ליעקב, שעתיד להקבר בארץ ישראל ולא במצרים.**

[ד]

[7] [ד] (כח, טז-יז) – "(טז) וַיִּיקַץ יַעֲקֹב מִשְּׁנָתוֹ **וַיֹּאמֶר אָכֵן יֵשׁ ה' בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדָעְתִּי:** (יז) וַיִּירָא וַיֹּאמַר מַה נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמָיִם". ע"כ. יש לדקדק מה הוא ייתור לשון הכתוב, דדי היה רק לומר "וַיִּיקַץ יַעֲקֹב מִשְּׁנָתוֹ וַיִּירָא וַיֹּאמַר מַה נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה כו'" ואריכות הלשון "וַיֹּאמֶר אָכֵן יֵשׁ ה' בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדָעְתִּי" צריכה ביאור. ונראה, דיש שתי בחינות בהתגלות ה' על הברואים: א. במדת ש-ד-י שהיא בחינה יותר קטנה, מלשון ש-ד-י לו בעולם, והיא התגלות בהשגחת ה' בדרך הטבע, ויש בחינה גבוהה של הנהגה שלא כדרך הטבע, והיא של הויה.

ואברהם אבינו זכה בתחילה להשגת הבורא בבחינה גבוהה של הויה, ולכן כתיב (בראשית טו, ז) "וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה' אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאוּר כַּשְׂדִּים לָתֶת לְךָ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ", אלא שנענש אחרי כן כששאל במה אדע כו' ונגזר עליו השיעבוד של בניו במצרים, ואז נסתלקה ממנו הבחינה הגבוהה של הויה, כמבואר בנדרים (לב, א) "מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים כו' ושמואל אמר מפני שהפריז על מדותיו של הקדוש ברוך הוא שנא' במה אדע כי אירשנה". ע"כ. ולכן בכל ספר בראשית בכל האבות לא כתיב שם הויה, רק שם ש-ד-י, עד שיצאו ממצרים וזכה לה משה רבינו ע"ה, וזה פירוש הפסוק בפרשת וארא (שמות ו, ב-ג) וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה': וָאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל ש-ד-י וּשְׁמִי ה' לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם". ולכן לא לימד אברהם את יצחק עבדות ה' בבחינה גדולה זו כיון שנסתלקה ממנו, וכן יצחק לא למדה ליעקב, אבל במחזה של יעקב זכה לגילוי בחינה זו, כי היה בדרגה גבוהה מאוד במחזה, כמו שכתוב בזוהר הקדוש (ויצא קמט, א) שנבואה היא מעולם של זכר וחלום מעולם של נקבה, והיא גבוהה בשש דרגות יותר מנבואה [אע"פ שזכר גדול מנקבה, אבל הנקבה יותר ראויה להיות מקבלת, מזכר, כך נראה לבאר], לפיכך בחלום זכה להתגלות שם הויה. ולפי זה מבואר שאמר יעקב שני דברים: א. אכן יש בחינה של התגלות שם הויה שלא זכה להכירה ולא ידעה. ב. שהתגלה לו שהמקום הוא מקום המקדש.

משך חכמה

פרשת ויצא פסקא א - ו

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' י תשפ"ז טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

ביאור נכון, ודו"ק[8].

❖❖❖❖

[ה]

(כח, טז – יח) - (טז) וַיִּיקַץ יַעֲקֹב מִשְּׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אָכֵן יֵשׁ ה' בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדָעְתִּי: (יז) וַיִּירָא וַיֹּאמַר מַה נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמָיִם: (יח) וַיַּשְׁכֵּם יַעֲקֹב בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח אֶת הָאֶבֶן אֲשֶׁר שָׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיָּשֶׂם אֹתָהּ מַצֵּבָה וַיִּצֹק שֶׁמֶן עַל רֹאשָׁהּ:

מדוע יעקב בנה מצבה ולא מזבח, ומדוע כתוב ויקץ כו' וישכם

(כח, יח) ויקח את האבן אשר שם מראשותיו כו'. לא[9] בנה מזבח, כי חושש פן יקריבו עליו לעבודה זרה יושבי הארץ. אבל מצבה לא היה דרך העובדי גילולים להקריב עליו, כמו שאמרו בספרי (דברים, שופטים, קמ"ו) אשר שנא (דברים טז, כב) שהיתה אהובה בימי האבות. ועיין רש"י שופטים (דברים טז, כב. ד"ה אשר שנא). ולא הקים אותה בלילה, דאין בונים בית המקדש בלילה, כמו שאמרו (שבועות טו, ב) וביום הקים (במדבר ט, טו)[10].

[ו]

(כט, יד) וַיֹּאמֶר לוֹ לָבָן אַךְ עַצְמִי וּבְשָׂרִי אָתָּה וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ חֹדֶשׁ יָמִים:

מה הוא אריכות לשון הכתוב "וַיֹּאמֶר לוֹ לָבָן אַךְ עַצְמִי וּבְשָׂרִי אָתָּה - וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ חֹדֶשׁ יָמִים", ומה השייכות זה לזה

(כט, יד) וישב עמו חודש ימים. יעוין מדרש[11] (בראשית רבה ע,

---

[8] **תמצית דבריו: מה שאמר יעקב "אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי", התכון לומר, שעבודת ה' בבחינה של שם הוי"ה לא התגלתה לו, כי היא נסתלקה מאברהם כשאמר במה אדע כו', ורק עכשיו בחלום זכה יעקב לגילוי זה.**

[ה]

[9] [ה] (כח, טז – יח) – "(טז) וַיִּיקַץ יַעֲקֹב מִשְּׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אָכֵן יֵשׁ ה' בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדָעְתִּי: (יז) וַיִּירָא וַיֹּאמַר מַה נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמָיִם: (יח) וַיַּשְׁכֵּם יַעֲקֹב בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח אֶת הָאֶבֶן אֲשֶׁר שָׂם מְרַאֲשֹׁתָיו וַיָּשֶׂם אֹתָהּ מַצֵּבָה וַיִּצֹק שֶׁמֶן עַל רֹאשָׁהּ" ע"כ. יש לדקדק: א. מדוע לא בנה יעקב מזבח אבנים, ובנה דוקא מצבה. ב. בפסוק טז כתוב ויקץ משנתו כו', ומדוע כתוב אחרי כן בפסוק יח וישכם בבוקר, ולא כתוב מיד לאחר הכתוב וזה שער השמים, ויקח את האבן, ומדוע חוזר הפסוק ואומר וישכם כו'. ג. בספרי (שופטים קמ"ו) איתא שמצבה היתה אהובה לה' בימי האבות, וצריך טעם מדוע.

ונראה, דהנה שני סוגי מזבחות יש, מזבח אבנים ומצבה [מזבח עשוי מאבנים, ומצבה מאבן אחת. וכן כתב הרמב"ן כאן "כבר פירשו רבותינו (ירושלמי ע"ז ד ד) ההפרש שבין המצבה למזבח, שהמצבה אבן אחת והמזבח אבנים הרבה"], וחשש יעקב, שאם יעשה מזבח יקריבו עליו העובדי גילולים עבודה זרה, אבל לא היה דרכם להקריב על גבי מצבה, לכן היתה מצבה אהובה לה' בימי האבות, כפרש"י בשופטים (דברים טז, כב) וז"ל "ולא תקים לך מצבה - מצבת אבן אחת, להקריב עליה אפילו לשמים: אשר שנא - מזבח אבנים ומזבח אדמה צוה לעשות, ואת זו שנא כי חק היתה לכנענים. ואף על פי שהיתה אהובה לו בימי האבות, עכשיו שנאה, מאחר שעשאוה אלו חק לעבודה זרה" עכ"ל.

ובזה מיושב כל הדקדוקים, דלכן לא בנה מזבח. והא דכתיב וישכם כו', כיון שמצבה אהובה למקום, דאין עובדי גילולים מקריבים עליה, לכן קדושתה כעין בית המקדש שמיוחד לעבודת ה', ואף על פי שלא באו למנוחה ונחלה, מכל מקום כעין בית המקדש, ואין בונים בית המקדש בלילה (שבועות טו, ב), מדכתיב וביום הקים (במדבר ט, טו), לפיכך כשהקיץ משנתו לא בנה המצבה, והמתין לבוקר. [ועיין להלן מו, ו [ט], שכתב דבית אל דינו כירושלים]

[10] **תמצית דבריו: הטעם שבנה יעקב מצבה ולא מזבח, והטעם שכתוב ויקץ כו' וישכם כו' - כיון שלא היה דרכם של עו"ג להקריב על מצבה. ולכן המתין לבוקר, דאין בונים בהמ"ק בלילה.**

[ו]

[11] (כט, יד) "וַיֹּאמֶר לוֹ לָבָן אַךְ עַצְמִי וּבְשָׂרִי אָתָּה וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ חֹדֶשׁ יָמִים" ע"כ. יש לדקדק מה הוא אריכות לשון הכתוב "וַיֹּאמֶר לוֹ לָבָן אַךְ עַצְמִי וּבְשָׂרִי אָתָּה - וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ חֹדֶשׁ יָמִים", ומה השייכות זה לזה. ובמדרש רבה איתא (ויצא ע, יד) "וישב עמו חדש ימים, א"ר אמי למדתך תורה דרך ארץ עד היכן צריך אדם לטפל בקרוביו עד חדש ימים". פירוש, אדם צריך לסייע

משך חכמה

פרשת ויצא פסקא א - ו

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' י תשפ"ז טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

יד). ומכאן למדנו שאורח מקרי לענין עירוב שלושים יום, ירושלמי (עירובין פרק) הדר, הלכה ב, וכן לשאר דברים, ובבא בתרא ח, א ליתובי מתא. וחודש דקרא שלושים יום. ויעוין תוספות (כתובות) דף עא, א ד"ה ר' יהודה[12].

❖❖❖❖

ולעזור לקרובו כשבא בצל קורתו עד חודש ימים, ולאחר מכן אין צריך לסייע לו ולטפל בו. ועל פי זה מבואר היטב כונת הכתוב, דאמר לו לבן, כיון שעצמי ובשרי אתה, לכן חייב אני לטפל בך, וישב עמו חודש ימים, דעד חודש ימים חייב אדם לטפל בקרוביו.

אבל צריך ביאור, מה הטעם שנתנה תורה שיעור זמן זה לטפל בקרוביו, לא פחות ולא יותר. ונראה דאדם הבא לדור במקום חדש, עד חודש ימים נקרא אורח, ולאחר חודש ימים כבר נעשה תושב. וזה הטעם שעד חודש צריך לטפל בקרוביו שמתאכסנים אצלו, דעד אז אורח הוא, אבל לאחר חודש נקרא תושב ולא אורח, לכן אין צריך לטפל בו. הנה יש לנו מקור דעד חודש נקרא אורח ולאחר חודש תושב, וחודש הלבנה הוא עשרים ותשע וחצי יום, ולכן לפעמים חסר ולפעמים מלא.

אבל בש"ס מצאנו שאינו תלוי בחודש אלא בשלושים יום, דאיתא בש"ס שעד שלושים יום נקרא אורח, ולאחר שלושים נקרא תושב. ונפקא מינא, שאורח הדר בחצר, עד שלושים יום אינו אוסר, ולאחר שלושים יום אוסר (ירושלמי, עירובין ו, ב. שו"ע או"ח ש"ע, ח) וכן לשאר דברים, בכל הש"ס שלושים יום הוא פרק זמן חשוב. ובבא בתרא (ח, א) אמרו דהדר בעיר שלושים יום נחשב תושב העיר, דתניא "המודר הנאה מאנשי העיר, כל שנשתהא שם שנים עשר חדש אסור ליהנות ממנו, פחות מכאן מותר. מיושבי העיר, כל שנשתהא שם שלשים יום אסור ליהנות ממנו, פחות מכאן מותר ליהנות ממנו". ויש לבאר מדוע תלו חכמים זמן זה בשלושים יום ולא בחודש ימים כפי המבואר כאן.

ונראה בזה, דהנה ביפת תואר כתוב (דברים כא, יג) "וּבָכְתָה אֶת אָבִיהָ וְאֶת אִמָּהּ יֶרַח יָמִים" וירח הוא חודש, ואמרו חז"ל ביבמות (מח, ב) דחודש דיפת תואר היינו שלושים יום, ואף על פי שמהלך הלבנה בחודש הוא עשרים ותשעה יום וחצי, כתבו התוס' ביבמות (שם ד"ה ירח) דלשון חודש בתורה הוא שלושים יום. ועל פי זה מבואר היטב המקור דאורח בכל התורה נקרא עד שלושים יום, דלמדו זאת מהאי קרא דעצמי ובשרי אתה וישב עמו חודש ימים, דהיינו שלושים יום, דעד אז נקרא אורח בתורה לכל דבר.

[12] **תמצית דבריו: הטעם שאמר לו עצמי ובשרי אתה וישב עמו חודש ימים, כיון שעד שלושים נקרא אורח בכל התורה, לכן טיפל ביעקב רק עד שלושים יום.**